

СТАНОВИЩЕ

от

проф. д.ф.н. Боян Йорданов Вълчев

по конкурса за заемане на академичната длъжност *професор*

в професионалното направление

2.1. Филология (Славянски езици. Съвременен руски език – синтаксис),

обявен в бр. 14 от 19.02.2016 г. на Държавен вестник

Доц. д-р Алла Анатолиевна Градинарова е единствен кандидат в обявения конкурс за професор по професионалната специалност **2.1. Филология (Славянски езици. Съвременен руски език – синтаксис)** за нуждите на Катедрата по руски език във Факултета по славянски филологии на Софийския университет.

Оценка за хода на конкурса и за документацията:

Конкурсът е обявен в Държавен вестник за нуждите на Катедрата по руски език в Софийския университет, където е налице необходимият хорариум от лекционни часове за обявената академична длъжност. По конкурса са постъпили всички изискващи се от Закона за развитие на академичния състав и от Правилника на Софийския университет за придобиване на научни степени и академични длъжности документи (вж. описа), както и четири комплекта от научните трудове на кандидатката, включващи и 7 компактдиска, в които се съдържа пълната документация. В резултат на огледа на сроковете, през които е преминала процедурата, и представените документи и научни трудове установих, че конкурсът протича в съответствие с изискванията на Закона и на Правилника на Софийския университет. Не откривам нарушения на предвидената процедура, както и при избора на научното жури и на рецензентите.

Кариерно развитие на кандидатката доц. д-р Алла А. Градинарова:

Алла Анатолиевна Градинарова е родена през 1955 г. в гр. Рязан (Руска федерация). Развитието ѝ като специалистка в областта на езиковедската русистика е свързано с няколко от най-престижните научни организации в Русия (тогава Съветски съюз) и България. През 1978 г. тя завършва с отличие специалността руски език и литература в Мордовския държавен университет „Н. П. Огарьов“ в Саранск. От 1978 до 1981 г. е редовна аспирантка в Московския областен педагогически институт „Надежда

Крупская“ в Москва (от 1991 г. Московски държавен областен университет), смятан за едно от най-старите (от 1931 г.) и авторитетни висши учебни заведения в региона. Неин научен ръководител е бил Н. А. Кондрашов. През 1981 г. успешно защитава кандидатска (докторска) дисертация в областта на историята на руския книжовен език на тема „Езикът на А. Т. Болотов (лексика и синтаксис)“. От 1981 до 1983 г. работи като асистентка в Катедрата по руски език в Мордовския държавен педагогически институт „М. Е. Евсевиев“ в Саранск. От 1984 г. е на работа в Катедрата по руски език (тогава Първа катедра по руски език) в Софийския университет, където в продължение на 12 години преминава през трите асистентски степени. През 1996 г. е избрана за доцент по руски език в Катедрата по руски език, където работи и досега.

Представени научни трудове и дейност:

Като изследователка доц. А. Градинарова се представя с обемист библиографски списък. Сред публикациите ѝ след годината на хабилитацията трябва най-напред да се споменат 3 монографични изследвания, 53 статии, публикувани в научни списания и сборници, 3 учебника за нуждите на преподаването по руски език (за времето след хабилитацията си тя участва като съавторка в 6 учебника и учебни помагала) и списък от 16 доклада, изнесени на различни научни форуми у нас и в чужбина. Посочени са още и други научни дейности – рецензии на научни трудове, редакторска работа върху издания на издателствата „Изток-Запад“, „Херон прес“ и издателската къща „Астраханский университет“, както и на електронното издание „Болгарская русистика“, на международното списание за теоретична и приложна лингвистика „Acta Linguistica“ и в продължение на 8 години е участвала в поддръжката на академичния интернет-портал „Балканска русистика“. Участвала е и в 2 научноизследователски проекта, финансирани от Руския хуманитарен научен фонд. В платформата „Авторите“ на сайта на Софийския университет е включена подробна информация за публикациите на доц. д-р Алла Градинарова.

Преподавателска дейност:

В Софийския университет доц. д-р Алла Градинарова е чела и продължава да чете лекционни курсове по синтаксис на съвременния руски език, генеративни теории, семантичен синтаксис и др. и е водила упражнения по синтаксис и практически руски език. Водила е четиримесечни курсове по руски език за студенти от Великобритания и е била ръководителка на дипломни работи. През повече от 35-годишната си

преподавателска дейност доц. Градинарова е натрупала солиден опит. Относно преподавателските ѝ качества колегите споделят положителни отзиви. Сред членовете на Катедрата по руски език и на Факултета по славянски филологии тя се ползва със заслужено уважение, а сред студентите – с авторитет. Учебниците и учебните помагала, издадени от нея или в съавторство, допълват положителната ѝ характеристика и профил като преподавателка.

Научноизследователско развитие:

Доц. д-р Алла Градинарова започва научната си кариера чрез дисертация в областта на руския книжовен език. Обект на изследването ѝ са езиковите особености в творчеството на руския енциклопедист Андрей Т. Болотов (1738–1833). Той е писател, мемоарист, философ и изследовател в областта на природните науки, оставил значително научно наследство. Късната част от неговия живот и творчество съвпада с живота и делото на Александър Пушкин, който според научните представи се смята за основоположник на съвременния руски литературен (книжовен) език, което прави наблюденията върху езиковите особености в трудовете му особено интересни и перспективни. Развитието на руския книжовен език представлява сериозен интерес и за българистите, тъй като, от една страна, чрез черковнославянския език той е свързан много тясно със старобългарския език и израства в „неговата сянка“, а, от друга страна, той се развива в напълно различна обществено-политическа и културна обстановка, което дава много добри възможности за съпоставка на двата развойни процеса. А е важно да се отбележат и съществените различия в интерпретациите на българската и на руската изследователска школа. За дисертацията има намерени 7 цитирания. По това време Алла Лаврентиева (по-късно Градинарова) не търси съпоставки с българския език. Преди години имах възможност да се запозная с автореферата на дисертацията и оттам извлякох интересни факти, които ми позволиха да получа по-пълна и много полезна представа за този етап от развитието на лексиката и синтаксиса на руския книжовен език. Независимо от по-сетнешната ѝ ориентация към съпоставителния синтаксис, А. Градинарова продължава да поддържа и интереса си към книжовноезиковата история и заедно с добрата познавачка на историята на руския, старобългарския и черковнославянския език Пенка Филкова издават „История на руския книжовен език (от средата на XVIII края на XX век)“ (София: „Парадигма“, 1999). Това е сериозен труд, който не е само учебно помагало за студентите русисти, а е предназначен за по-широк кръг читатели и е в помощ на изследователите в областта на

българския книжовен език, които разглеждат съпоставителни аспекти. Тъй като тази разработка е направена и публикувана след хабилитацията, тя също заслужава да се вземе предвид при огледа на изследователските постижения на авторката.

През 90-те години доц. А. Градинарова се насочва главно към изследвания в областта на съпоставителния синтаксис. В конкурса за академичната длъжност „професор“ тя участва с три монографични изследвания, издадени след 2000 г.: „Генеративизм: Синтаксическите теории“ (София: Eurasia Academic publishers, 2001), „Фрагменти българско-руското сопоставително синтаксиса“ (София: Eurasia Academic Publishers, 2010) и „Синтаксическа система българского языка на фоне русского“ (Москва: Языки славянской культуры, 2015). Последното изследване е в съавторство с проф. Елена Ю. Иванова от Санкт Петербург. За работата на двете авторки върху това издание е представен изискващият се за случая разделителен протокол. За първите две книги са намерени общо 6 цитирания у нас и в чужбина.

Когато се разглежда научната продукция на доц. А. Градинарова, прави впечатление, че през целия 20-годишен период след хабилитирането си тя работи усилено и публикува ритмично резултатите от изследванията си, които се движат главно по тематичната линия на синтаксиса (предимно със съпоставителен характер). Като общо впечатление от нейните изследвания от този период може да се каже, че авторката представя пълноценни и задълбочени разработки, цитирани многократно (вж. приложения списък). Научните ѝ трудове са в значителен обем и на високо научно равнище и затова трябва определено да се изтъкне, че кандидатирането ѝ за заемане на академичната длъжност „професор“ е основателно, макар и позакъсняло.

Издадената на руски език книга „Синтактична система на българския език на фона на руския език“ (2015) се откроява сред трудовете на доц. А. Градинарова. Без да пренебрегвам значението на споменатите две предходни книги, а и на посочените по-горе статии и други разработки, именно нея възприемам като професорски труд преди всичко поради появата ѝ непосредствено преди конкурса. Това е не само една интересна и сполучлива, но и много актуална разработка.

В списъка на досегашните изследвания на българския синтаксис в България, Русия и други страни фигурират многобройни работи, които го разглеждат с разнообразни цели и методология и в различен обхват. При това българският и руският език – генетически родствени – спадат към два различни езикови типа, което намира ярко отражение както в морфологичната, така и в синтактичната им структура. Именно

това прави изследването особено перспективно. В описанието на приносите в разглежданата разработка доц. А. Градинарова сочи намерението на двете авторки „да се осъществи съпоставително изследване, позволяващо да се представи българската синтактична система на фона на руската, което би трябвало да предложи богат теоретичен и практически материал за руските лингвисти“. В труда е дадена много последователно, подробно и многоаспектно на руски език картината, получена при съпоставителното проследяване на българската синтактична система, за което при наблюденията се използва руският език именно като фон. Това позволява да се обърне сериозно внимание на контрастните елементи в системите на двата езика. Много важно е, че книгата е публикувана на руски език в поредицата „Studia philologica“ на авторитетното московско издателство „Языки славянской культуры“, което прави изданието достъпно до широката руска и световна научна общност. И двете авторки се следят и публикациите им се анализират от научната база данни РИНЦ, където са регистрирани многобройни цитирания (вж. списъка на цитиранията). В книгата българският синтаксис е представян пред читателите чрез различни подходи – структурно-семантически, референциален, комуникативен, комуникативно-функционален и т.н. Доц. А. Градинарова е авторка на част от четвъртата (4.1.), на петата и шестата глава, където са представени българските синтактични конструкции на фона на руските в комуникативно-функционален план, словоредът в българското изречение и българската пунктуация на фона на руската. Текстът впечатлява с последователността на подхода към езиковите факти и с подробността на приведените синтактични особености и елементи и със солидния си обем. Предложеният теоретичен материал позволява да се използват данните както за по-нататъшни съпоставителни изследвания, така и при изпълнението на конкретни практически (например преводачески, учебно-преподавателски и др.) задачи.

За целта на сегашното становище не е възможно, а и не е нужно детайлно проследяване и изреждане на важните постижения на изследователката в разглежданата книга. Приемам напълно изтъкнатите в документацията от доц. Градинарова приноси моменти. Оценявам като сериозни постижения и редицата статии на синтактична тематика, които всъщност са били съществена част от подготовката за създаването на книгата и частично са интегрирани в нея. Впечатлява и добрата информираност на кандидатката (всъщност и на двете авторки), отразена в няколкото стотици заглавия на български, руски и други езици, поместени на цели 45 страници (с. 582–626). Не бива да се пропусне да се споменат и многобройните електронни корпуси и бази данни,

посочени в Приложение № 2 (с. 578–580), с които са работили А. Градинарова и Е. Ю. Иванова.

Заключение:

Представените тук факти показват доц. д-р Алла Градинарова като опитна, утвърдена и авторитетна университетска преподавателка и изследователка. Нейните посочени в конкурсните материали разработки в областта на съпоставителния синтаксис и на историята на руския литературен (книжовен) език са приноси и сочат чертите на най-доброто, създадено в духа на традиционната българска и руската лингвистика, но носят и конструктивен новаторски заряд.

Всичко казано дотук ми дава основание убедено да предложа избирането на доц. д-р Алла Анатолиевна Градинарова на академичната длъжност „професор“ по професионално направление 2.1. Филология. (Славянски езици. Съвременен руски език – синтаксис) в Катедрата по руски език в Софийския университет и да гласувам положително. Апелирам за същото и към останалите членове на научното жури.

проф. д.ф.н. Боян Вълчев,
Катедра по български език
на Софийския университет

11.07.2016 г.